

En framtidssäkrad strålbehandling

Rapport nr 3
15 januari 2022

Kjell Bergfeldt, projektledare

1. Sammanfattning

Nuläget inom svensk strålbehandling, beskrivet i flertalet rapporter, och som lett fram till start av projektet visar att vi har en avsevärd bit att gå för att framtidssäkra svensk strålbehandling.

Men projektet har väckt ett intresse och ett engagemang som väcker förhoppningar att målen är möjliga att nå.

I nedanstående förteckning sammanfattas de viktigaste resultaten som uppnåtts under 2021 och som helt eller delvis kan tillskrivas arbetet i projektet:

- Cancerfondens har gjort en riktad utlysning av fellowships och projektbidrag inom strålbehandling
 - Sammanlagt 65 miljoner kronor fördelades till sex forskargrupper och fem yngre forskare har fått fellowships
 - Samtidigt fick flera strålrelaterade forskningsprojekt bidrag inom ramen för den ordinarie utdelning av bidrag till forskningsprojekt
 - Cancerfonden har också meddelat att man avser att upprepa den riktade strålsatsningen under 2022
- Planeringsgruppen har genomfört en workshop med stöd av Cancerfonden som gav ett flertal nya förslag på hur utvecklingen inom svensk strålbehandling ska vändas. Förslag som delvis redan omsatts i praktisk handling och resultat, men som även finns kvar bland planerade aktiviteter
- I december undertecknades överenskommelsen mellan regeringen och SKR om den särskilda cancersatsningen för 2022. I överenskommelsen refererar man till de rapporter som pekar på att kompetensförsörjning saknas på strålområdet.
 - RCC ges i uppdrag att genomföra en benchmarking för att klarlägga var svensk strålbehandling står i förhållande till övriga nordiska länder med inriktning på tillgång till nödvändig specialistkompetens och utrustning
 - Enligt RCC i samverkan kommer projektledaren att vara en del av den arbetsgrupp som ska utses för att genomföra uppdraget
- Vid ett digitalt nationellt strålmöte i september 2021 bildades en multiprofessionell svensk förening för strålbehandling, som bland annat har till uppgift att anordna ett nationellt vetenskapligt strålmöte i mars 2022 i Uppsala
- Chefsrådet i onkologi har tillsammans med Svensk Onkologisk Förening en undersökning av befintliga kompetensnivåer i strålonkologi
 - Resultatet ska sammanställas med syfte att skapa ett underlag för en nationellt likvärdig utbildning till strålonkolog
- Rapporten och det arbetet som gjorts under året har uppmärksammats i onkologernas och sjuksköterskornas egna tidskrifter, men också i annan fackpress
 - <https://www.sjukhuslakaren.se/det-kanns-som-att-vi-har-nasan-precis-ovanfor-vattenytan/>
 - <https://www.onkologiisverige.se/wp-content/uploads/2021/11/Tema-Stra%CC%8Abehandling.pdf>
 - [Ny optimism inom svensk strålbehandling \(onkologisktidskrift.se\)](https://www.onkologisktidskrift.se/)
 - Den 19 januari publiceras en debattartikel i Dagens Medicin med anledning av överenskommelsen mellan regering och SKR om den särskilda cancersatsningen för 2022 där strålbehandling är en del.

2. Inledning

2.1 Bakgrund

För en fördjupad bakgrund hänvisas till tidigare rapporter från januari 2021 och augusti 2021.

Enligt internationella bedömningar är strålbehandling en underutnyttjad modalitet av cancerbehandling utifrån de behov som finns (enligt den europeiska strål-onkologiska organisationen ESTRO).

Ändå är strålbehandling en av grundpelarna i behandlingen av cancer. 2020 genomgick cirka 28 500 patienter strålbehandling¹ i Sverige. Det motsvarar nästan hälften av alla som diagnostiserades med cancer.

Strålbehandling har utvecklats till en högspecialiserad gren av onkologin och är idag en del i begreppet precisionsbehandling genom den snabba tekniska utveckling som skett och sker i snabb takt.

I en rapport² framtagen på uppdrag av chefsrådet inom svensk onkologi (2020) med fokus på läkarbemanning och forskning, konstaterade expertgruppen bakom rapporten:

- Svensk klinisk forskning tappar mark i internationella jämförelser
- Antalet seniora forskare är få
- Antalet patienter som behöver strålning ökar
- Andra länder i Europa satsar strategiskt på forskning och utveckling inom strålbehandling: främst Nederländerna, Danmark och England
- Strålbehandling kräver en allt högre specialistkompetens inom de yrkesgrupper som är nödvändiga för att bedriva behandlingen
- Antalet strål-onkologer är långt ifrån den europeiska strålorganisationen ESTRO:s rekommenderade nivå och det finns ett uttalat behov av att rekrytera fler specialister till svensk strålbehandling¹.

Rapporten fokuserade på situationen bland strål-onkologer där det finns både en klinisk och akademisk kompetensbrist. Men även för strålsjuksköterskor och sjukhusfysiker finns uttalade rekryteringsbehov, enligt en enkät bland landets onkologichefer¹ som genomförts inom ramen för projektet.

I flertalet av de rapporter om situationen inom svensk strålbehandling som publicerats de senaste 20 åren beskrivs den otillräckliga kompetensförsörjningen som en starkt bidragande orsak till att Sverige, från att ha varit internationellt ledande, passerats av våra nordiska grannländer liksom av flera andra länder i Europa i fråga om kunskapsbildning och vetenskaplig aktivitet.

¹ <https://etidning.onkologi.org/1911/cancerlakaren/408377/2021-05-05/20337999/stralbehandlingen-har-minskat-under-pandemin>

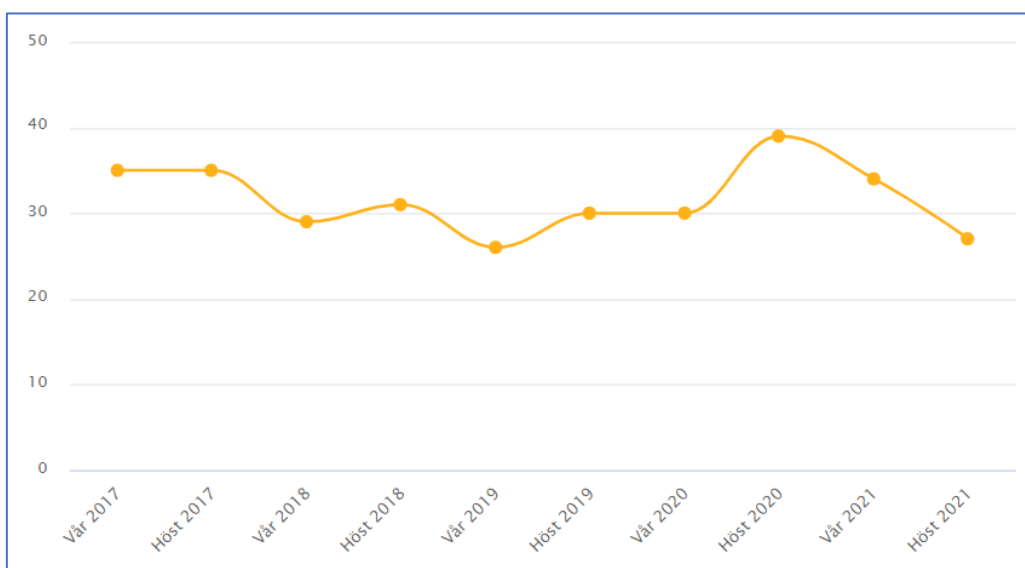
² Svensk strålbehandling tappar mark – underlag för en nationell strategi för att stärka svensk strålbehandling. Rapport från expertgrupp på uppdrag av chefsrådet för onkologi.

En enkät bland landets verksamhetschefer i onkologi som genomfördes våren 2021 bekräftade innehållet i tidigare rapporter rörande strålbehandlingen: för att klara vårduppdraget och samtidigt ge utrymme för forskning och utvecklingsarbete behöver svensk strålbehandling fler specialister – fler läkare, strålsjuksköterskor och sjukhusfysiker, samt en riktad satsning på att stödja forskning och kunskapsbildning.

(Se <https://etidning.onkologi.org/1911/cancerlakaren/408377/2021-05-05/20337999/stralbehandlingen-har-minskat-under-pandemin>)

De rapporter som påtalat kompetensbristen inom svensk strålbehandling är entydiga. De ger dock inte en klar bild av det reella behovet av specialister. Det får anses vara en fråga för det fortsatta arbetet i projektet (se nedan).

I dagsläget kan situationen inom svensk strålbehandling också illustreras genom den bristande tillgänglighet som uppvisas i flera regioner och som direkt påverkar vården och patienterna, bland annat av måluppfyllelsen inom den nationella cancersatsningen på standardiserade vårdförlopp där man ser att endast en liten del (mindre än en tredjedel) startar sin strålbehandling i tid (figur 1).

Figur 1: Diagrammet visar hur stor andel av patienterna som startar strålbehandling inom den angivna ledtiden.

<https://cancercentrum.se/samverkan/vara-uppdrag/statistik/svf-statistik/vantetider-i-svf/>

Mot ovanstående bakgrund har Kommunalförbundet Avancerat Strålbehandling avsatt resurser till en projektledare med uppdrag att tillsammans med andra aktörer och intressenter arbeta för att vända den beskrivna utvecklingen.

2.2 Syfte

Syftet med projektet är att driva på en utveckling som kan framtidssäkra svensk strålbehandling.

2.3 Mål

Projektet ska driva fram en nationellt övergripande satsning för att uppnå fyra mål:

1. **Kompetensförsörjning:** Adekvat tillgång till kliniskt verksamma läkare, sjuksköterskor och sjukhusfysiker med kompetens inom strålbehandling. Målet utvärderas dels genom att värdera tillgången till strålbehandling i landet, dels genom jämförelse med andra länder i Europa
2. **Forskning:** Adekvat tillgång till senior akademisk kompetens inom svensk strålbehandling. Målet utvärderas dels genom att värdera antalet svenska publikationer inom området, dels genom jämförelse med andra länder i Europa; där målsättningen bör vara att Sverige senast 2030 rankas som en av Europas fem främsta forskningsnationer inom klinisk strålbehandling
3. **Utrustning/metoder för strålbehandling:** En nationell samordning för att skapa adekvat tillgång till utrustning/metoder för strålbehandling samt samordning kring utvärdering och införande av ny teknik
4. **Etablera ett nätverk** som inkluderar alla relevanta aktörer som även efter projektets avslut kan arbeta mot de uppsatta målen.

Projektledaren som arbetar på uppdrag av Kommunalförbundet Avancerad strålbehandling ska fokusera på delmål 1 och 2.

Föreliggande rapport beskriver framdriften av arbetet under sedan föregående rapport och sammanfattar arbetet under 2021.

2.4 Hur påverkas Skandionkliniken

Antalet studier och därmed antalet patienter som får sin behandling inom ramen för en vetenskaplig studie vid Skandionkliniken har ökat det senaste året. Under 2021 inkluderades 27 patienter i någon av de sex kliniska studier som utvärderar protonbehandlingens roll som pågår, en fördubbling av antalet inkluderade patienter. Flera protonstudier blev också föremål för bidrag vid Cancerfondens utdelning av forskningsbidrag i november 2021. PRORECT-studien under ledning av Alexander Valdman fick 2,4 miljoner kronor och Projektet ”Proton beam radiotherapy of rectal and anal cancer: A way of decreasing toxicity and improving quality of life?” under ledning av Karin Ahlberg fick sex miljoner.

Det ökade intresset för bedriva och finansiera forskning inom strålbehandling kan ses som en följd av den ökade kunskapen om vilka behov som finns inom svensk strålbehandling. Enligt rapporter från forskarna själva har även Skandionklinikens satsning för att underlätta och stödja framtagandet av kliniska studier haft betydelse för utvecklingen.

3. Aktiviteter

Utifrån sitt uppdrag har projektledaren huvudsakligen arbetat inom ramen för tre grupperingar:

1. Chefsrådet inom svensk onkologi har tillsatt en styrgrupp tillsammans med Regionala Cancercentrum i samverkan, Svensk Onkologisk Förening (SOF), Sjuksköterskor i Cancervård (SIC), Svenska Sjukhusfysikerförbundet (SSFF) och Kommunalförbundet avancerad strålbehandling för ett projekt med mål att framtidssäkra svensk strålbehandling
2. En multiprofessionell planeringsgrupp med stöd från Cancerfonden som arbetar för att öka samverkan kring klinisk forskning och stödja en akademisk kompetensutveckling.
3. Svensk Strålonkologisk Förening, en multiprofessionell förening med syfte att stödja utvecklingen av svensk strålbehandling, som startade sin verksamhet i september 2021.

Därutöver pågår en dialog med syfte att uppmärksamma projektets uppgift och mål hos andra intressenter, inkluderande både näringsliv och patientföreträdare. Dit hör det Vinnova-stödda projektet Nollvision Cancer och All Can, en nybildad organisation efter europeisk förebild med företrädare för patientorganisationer som Bröstcancerförbundet, Ung Cancer och Nätverket mot cancer, samt industri, främst läkemedelsföretag.

De aktiviteter som projektledaren arbetat med är en fortsättning på en del av de aktiviteter identifierats i samband med uppstart av projektet samt vad som framkom vid den workshop som genomfördes i januari 2021 med stöd av Cancerfonden.

Nedan följer en sammanfattande uppföljning av dessa aktiviteter.

3.1 Delmål Klinisk kompetensförsörjning

Aktivitet	Status	Planerad fortsättning
Ta fram förslag på aktiviteter från respektive yrkesgrupp, onkologer, sjuksköterskor och sjukhusfysiker	SOF har skärpt kraven på strålutbildning inom ramen för specialistutbildningen i onkologi SIC medverkar i RCC-projekt förande utbildning av strålsjuksköterskor (se nedan) Sjukhusfysiker arbetar med förslaget att yrket ska kopplas till legitimation (som sjuksköterskor och läkare).	Fortsatt uppföljning inom ramen för det nationella projektet • Arbeta med benchmarking mot nordiska länder inom ramen för RCC-uppdrag från överenskommelsen regering-SKR

Aktivitet	Status	Planerad fortsättning
Uppföljning av de aktiviteter som chefsrådet inom svensk onkologi arbetar med i enlighet med förslagen i expertgruppens rapport	Startat en kartläggning av hur utbildningen genomförs och hur utbildningsmålen för strålstrålonkologi nås vid landets kliniker	<ul style="list-style-type: none"> Ta fram underlag för nationell kompetensbeskrivning för strålonkologer
	Tagit fram ett underlag för kommunikation om situationen inom svensk strålbehandling och de behov som finns	Fortsatt arbete med kommunikation och information för att öka engagemanget
Ta fram en plan för att åstadkomma en förstärkt utbildning av strålsjuksköterskor.	RCC utsett en arbetsgrupp med uppdrag att arbeta för en nationellt gemensam utbildningsmodell.	Arbetsgruppens fortsatta arbete följs upp.
Dialog med berörda regioner utifrån frågan hur man avser att lösa kompetensförsörjningen.	Ny enkät genomförts som bekräftar kompetensbrist inom strålonkologin, men också lokala skillnader i arbetssätt och utnyttjandet av linjäracceleratorer.	Enkäten gett underlag för att både lokalt och nationellt arbeta med att sprida kunskap om behovet av en satsning på att utveckla svensk strålbehandling.

3.2 Delmål akademisk kompetensförsörjning

Aktivitet	Status	Planerad fortsättning
Definiera den infrastruktur för stöd till klinisk forskning som angetts som framgångsfaktor i flera rapporter	Infrastrukturen beskrivs som en stödfunktion som erbjuder resurser och kompetens, framför allt riktat till yngre forskare, för att göra enklare att ta kliniska studier från idé och synopsis till färdiga studieprotokoll	<ul style="list-style-type: none"> Beslut behövs om att pröva en modell som ska utvecklas ur den som framgångsrikt etablerats vid Skandionkliniken med en forskningskoordinator som assisterar kliniska forskare Inhämta modeller från studier av andra länders organisation
Fördjupad analys av vad som gett framgång i andra länder (Danmark och Nederländerna)	Arbetet har förberetts inom andra aktiviteter	<ul style="list-style-type: none"> Se nedan
Utveckla samverkan med intressenter som RCC, Cancerfonden, Barncancerfonden, Nollvision Cancer och Elekta samt andra intressenter	Samverkan med RCC, Cancerfonden och Nollvision Cancer (Vinnovafinansierat projekt) har inletts och gett både lovande resultat och planer för fortsatta aktiviteter.	<ul style="list-style-type: none"> Avser att fortsätta utveckla denna samverkan
Sök samverkan med den planeringsgrupp som bildats	Gruppen stod bakom Cancerfondens workshop och det digitala strålmötet sept 2021	<ul style="list-style-type: none"> Arbetet tillsammans med Planeringsgruppen fortsätter

3.2.1 Kommentar akademisk kompetensförsörjning

Förutsättningarna för att den kliniska forskningen ska utvecklas positivt förbättrades genom att Cancerfonden under våren 2021 gjorde en riktad utlysning av forskningsbidrag inriktat mot strålbehandling på 60 miljoner kr. Trots den relativt korta tid som stod till förfogande hade 44 forskningsprojekt ansökt om bidrag vid ansökningstidens utgång i augusti. I november tillkännagavs att sex stora forskningsprojekt med inriktning mot klinisk strålbehandling får dela på 65 miljoner kronor.

Cancerfonden har också gjort en ytterligare utlysning av ”fellowships” riktade till yngre forskare inom strålbehandling. (Se <https://www.cancerfonden.se/forskning/for-forskare/sok-anslag-for-forskare/anvisningar-fellowship-inom-stralbehandling>)

Därutöver finns en rad förslag på aktiviteter som kan leda vidare mot detta delmål.

3.3 Intressenter

Arbetet i de båda grupperna har inneburit ett stort antal kontakter med olika aktörer, vars uppdrag och intresse sammanfaller och i flera fall bedöms nödvändiga för att de uppsatta målen ska nås. I rapport 2 (september 2021) återfinns en sammanställning av intressenter och de kontakter som projektet utvecklat.

3.4 Sammanfattning uppnådda resultat

Arbetet med att vända utvecklingen inom svensk strålbehandling har uppmärksammats och fått stöd av många intressenter och redan gett konkreta resultat. I nedanstående förteckning sammanfattas resultat från 2021:

- Cancerfondens har gjort en riktad utlysning av fellowships och projektbidrag inom strålbehandling
 - Sammanlagt 65 miljoner kronor fördelades till sex forskargrupper och fem yngre forskare har fått fellowships
 - Samtidigt fick flera strålrelaterade forskningsprojekt bidrag inom ramen för den ordinarie utdelning av bidrag till forskningsprojekt
 - Cancerfonden har också meddelat att man avser att upprepa den riktade strålsatsningen under 2022
- Planeringsgruppen har genomfört en workshop med stöd av Cancerfonden som gav ett flertal nya förslag på hur utvecklingen inom svensk strålbehandling ska vändas. Förslag som delvis redan omsatts i praktisk handling och resultat, men som även finns kvar bland planerade aktiviteter
- Tillsammans med RCC har projektet tagit fram ett förslag till hur en satsning på strålbehandling kan bli en del av regeringens särskilda satsning på cancervården 2022
 - I december undertecknades överenskommelsen mellan regeringen och SKR om den särskilda cancersatsningen för 2022. I överenskommelsen refererar man till de rapporter som pekar på att kompetensförsörjning saknas på strålområdet. Vidare konstaterar man att utvecklingen av nya behandlingsmetoder och ny teknik inom strålbehandling har accelererat och att det behövs insatser för att närmare kartlägga kompetensbehov och behov av utbildningsinsatser inom strålbehandling:

- RCC ges i uppdrag att genomföra en benchmarking för att klarlägga var svensk strålbehandling står i förhållande till övriga nordiska länder med inriktning på tillgång till nödvändig specialistkompetens och utrustning
- Enligt RCC i samverkan kommer projektledaren att vara en del av den arbetsgrupp som ska utses för att genomföra uppdraget
- RCC i samverkan ska också stödja och initiera nationellt samordnade utbildningsinsatser efter behov. Arbetet ska redovisas i september 2022.
- Vid ett digitalt nationellt strålmöte i september 2021 bildades en multiprofessionell svensk förening för strålbehandling
- Föreningen har tagit över planerna på att anordna ett nationellt vetenskapligt strålmöte. Om pandemin tillåter kommer det att genomföras i mars 2022 i Uppsala
- RCC har bildat en arbetsgrupp för att ta fram en nationell utbildning för strålpersonal
 - Arbetsgruppen kommer att rapportera sitt arbete vid ovan nämnda möte
- Svensk Onkologisk Förening har skärpt kraven på strålkompetens inom ramen för specialistutbildningen i onkologi
- Chefsrådet i onkologi genomfört tillsammans med Svensk Onkologisk Förening en undersökning av befintliga kompetensnivåer i strålonkologi bland landets onkologer
 - Resultatet ska sammanställas med syfte att skapa ett underlag för en nationellt likvärdig utbildning till strålonkolog
- Uppsala universitet har återupptagit rekryteringen av en professur i sjukhusfysik och ett lektorat i onkologi med inriktning på strålbehandling
 - Projektledaren finns med i rekryteringsgruppen
- Rapporten och det arbetet som gjorts under året har uppmärksammats i onkologernas och sjuksköterskornas egna tidskrifter, men också i annan fackpress
 - <https://www.sjukhuslakaren.se/det-kanns-som-att-vi-har-nasan-precis-ovanfor-vattenytan/>
 - <https://www.onkologiisverige.se/wp-content/uploads/2021/11/Tema-Stra%CC%8Abehandling.pdf>
 - [Ny optimism inom svensk strålbehandling \(onkologisktidskrift.se\)](https://www.onkologisktidskrift.se)
 - Den 19 januari publiceras en debattartikel i Dagens Medicin med anledning av överenskommelsen mellan regering och SKR om den särskilda cancersatsningen för 2022 där strålbehandling är en del.
 - En dialog med Läkartidningen har inletts med syfte att även den tidningen ska uppmärksamma situationen inom svensk strålbehandling och det arbete som bedrivs.

3.4.1 Resultat av workshop

Den workshop som genomfördes i januari 2021 med stöd av Cancerfonden gav upphov till en rad nya förslag på hur situationen ska angripas.

Flera av de förslag på vad som kan göras för att vända utvecklingen inom svensk strålbehandling har vidareutvecklats under 2021. Nedan följer en sammanfattning av dessa förslag:

Förslag	Genomförande	Kommentar
Sprida kunskap om strålbehandlingens betydelse	Använd de data som finns i kvalitetsregister och hos ESTRO	<ul style="list-style-type: none"> Forskningsdatabasen MIQA erbjuder nya möjligheter till forskning och utveckling
	Ta fram informationsmaterial	<ul style="list-style-type: none"> Grundpresentation tagits fram och delats i projektet som en del i det kommunikationsunderlag som kontinuerligt utvecklas (Appendix)
Fler tjänster som innehåller utrymme för både klinik och forskning	Dialog med universitet, institutioner och regioner/sjukhusledning	<ul style="list-style-type: none"> Dialog pågår med flera aktörer, bland annat Uppsala universitet som utlyst professor i sjukhusfysik och lektor i strålnekologi
Gör strålbehandling till en del av regeringens cancersatsning 2022	Dialog med RCC.	<ul style="list-style-type: none"> Beslut om strålsatsning december 2021. Benchmarking med nordiska grannländer ska genomföras.
Nationell plan för svensk strålbehandling	Arbeta för att ta fram underlag som definierar hur Sverige kan ta sig ur dagens situation och inkludera kompetensförsörjning med tydliga mål för forskningsaktiviteter och finansiering av forskning.	<ul style="list-style-type: none"> En del av detta, främst benchmarking mot Danmark och andra nordiska länder finns i förslaget till regeringens cancersatsning 2022
		<ul style="list-style-type: none"> Initierat arbete med en kompetensförsörjningsplan
		<ul style="list-style-type: none"> Etablera kontakt med vårdkompetensrådet Stöd utvecklingen i den nya multiprofessionella föreningen för svensk strålbehandling
Infrastruktur för stöd till forskning	Utveckla nationella akademiska miljöer där samordning sker mellan utbildning, forskning, innovation och klinisk tjänstgöring	<ul style="list-style-type: none"> Vidareutveckla en modell med en nationell forskningskoordinator och gemensam KFE (klinisk forskningsenhet).
Nationellt nätverk för strålbehandling	Bilda en svensk förening för strålbehandling med forskare, kliniker, industri och patientföreträdare. Stöd till klinisk och akademisk kompetensförsörjning.	<ul style="list-style-type: none"> En multiprofessionell nationell förening för strålbehandling. bildades vid nationellt strålmöte 16 september. Arbeta för en nationell satsning tillsammans med bland annat RCC och Nollvision Cancer
Nationell strategisk forskningssatsning på framtidens stråleterapi	Nationell plattform som kan driva strategisk nationell satsning på forskning kring framtidens strålbehandling. Jämför med Danmark. Ta vara på olika centras spetskompetens.	<ul style="list-style-type: none"> Bör ingå i en nationell plan. Flera parallella processer krävs. Intressepolitik, lobbying, regioner, industri, finansärer och andra intressenter.

3.5 Fortsatta aktiviteter

Som framgår av ovanstående finns ett stort antal förslag och idéer för hur arbetet ska bedrivas vidare. Vissa är stora och övergripande och fordrar beslut på många nivåer i samhället som ansvarar för sjukvård och kunskapsbildning. Andra är mer konkreta och fordrar endast lokala beslut att genomföra. Vissa har uppenbara beröringspunkter och är fristående.

För att skapa en genomförbar plan för fortsatt arbete behöver de föreslagna aktiviteterna analyseras och processas. I kapitel 5 lämnas förslag på de aktiviteter som bedömts ha förutsättningar att bidra till att både de lång- och kortsiktiga målen för projektet kan nås.

4. Diskussion

Nuläget inom svensk strålbehandling, beskrivet i flertalet rapporter, och som lett fram till start av projektet visar att vi har en avsevärd bit att gå för att framtidssäkra svensk strålbehandling.

Men det engagemang som projektet väckt och de aktiviteter som genomförts under projektets första år är ändå lovande steg på vägen. Professionernas och de onkologiska klinikerna företrädare har varit delaktiga, inte minst genom bildandet av en svensk strål-onkologisk förening, Cancerfonden har delat ut stora belopp för forskning inom strålbehandlingens område i en riktad satsning och man har signalerat att man avser att fortsätta denna satsning minst ett år till.

De aktiviteter som rapporteras och planeras i föreliggande rapport är inriktade på att avhjälpa den situation som svensk strålbehandling befinner sig i just nu. En långsiktig framgångsrik utveckling av svensk strålbehandling fordrar åtgärder på både kort och lång sikt. Men också på att säkerställa att organisationer och strukturer utformas långsiktigt så att uppnådda mål för projektet blir bestående och en del av det kontinuerliga utvecklingsarbete som måste bedrivas i cancervården, där ny kunskap tillkommer i hög takt, vilken hela tiden behöver bedömas och implementeras.

Det fortsatta arbetet med att framtidssäkra svensk strålbehandling behöver därför inriktas på att skapa hållbara strukturer och göra strålbehandling till en del av del av varje plan för cancervårdens utveckling på alla nivåer – främst i sjukvården, men också i regioner, hos myndigheter och i regering.

Den multiprofessionella europeiska strålorganisationen ESTRO har presenterat en modell i fem steg för hur man kan arbeta för att säkerställa strålbehandlingens plats i den framtida utvecklingen av cancervården (se appendix 6.1).

Modellen innefattar och beskriver en modell där strålbehandling på ett självklart sätt finns med i allt från individuella patienters behandlingsplaner till övergripande nationella cancerplaner.

Delar av målen kan säkerligen nås genom ett förändrat arbetssätt och en ökad målmedvetenhet. Men för att nå hela vägen behöver även nödvändiga resurser tillföras för att den situation som vi idag befinner oss i inte ska bestå eller återkomma.

De nödvändiga förändringarna bedöms ändå fullt möjliga att genomföra då samtliga intressenter och aktörer som fått situationen klarlagd för sig också förklarat sig villiga att agera och engagera sig i arbetet. Något som ger förutsättningar och uppmuntrar att fortsätta det arbete som hittills gett både konkreta resultat och idéer för fortsättningen.

Enskilda initiativ är fortsatt viktiga, men det fordras också nationellt övergripande förändringar, möjligen i likhet med vad man gjort i andra länder. Därför välkomnas årets överenskommelse mellan regering och SKR som inkluderat en satsning på strålbehandling i form av en benchmarking mot våra nordiska grannländer.

Projektets förhoppning är att resultatet av denna benchmarking ska bli starten för en fortsatt satsning på svensk strålbehandling.

Vid sidan av detta viktiga uppdrag behöver vi arbeta vidare med de stora och små frågor som formulerats i arbetet.

5. Aktiviteter 2022

Syftet med projektet är att driva på en utveckling som kan framtidssäkra svensk strålbehandling. Något som kan uppnås genom projektets två mål: adekvat tillgång till kliniskt verksamma läkare, sjuksköterskor och sjukhusfysiker med kompetens inom strålbehandling och adekvat tillgång till senior akademisk kompetens. Målen ska utvärderas genom internationella jämförelser.

De resultat som arbetet i projektet uppnått under det gångna året ska ses som delmål och inledande steg på vägen. Under det kommande året är det viktigt att fortlöpande bedöma vilka aktiviteter som projektet planerar och arbetar med har förutsättningar att ge önskade resultat. Dessa bedömningar kan ligga till grund för prioriteringar av arbetet utifrån vilka aktiviteter som har bäst förutsättningar. Bedömningar som behöver ske löpande i samråd med projektägare och styrgrupp.

5.1 Klinisk kompetensförsörjning

Aktivitet	Bedömning
Tillsammans med chefsrådet i onkologi och Svensk Onkologisk Förening arbeta för högre och gemensamma kompetenskriterier för strålonkologer som kan ligga till grund för eventuell subspecialisering	Kan bilda underlag för en ny målbeskrivning för högspecialiserad strålbehandling (eventuell subspecialisering)
Tillsammans med Svensk Onkologisk Förening göra kartläggning av onkologins plats i läkar- och sjuksköterskeutbildning	Kan ge underlag för kompetensförsörjningsplan och värdefull förståelse för den kompetitiva situation som cancervården befinner sig i förhållande till andra delar av sjukvården
Arbeta tillsammans med RCC och projektet Nollvision Cancer för att ta fram och förankra en nationell kompetensförsörjningsplan	Kan ge en grund för ett bestående fokus på strålbehandlingens och cancervårdens behov
Ge stöd till RCC:s arbetsgrupp för en nationellt gemensam plan för utbildning av strålpersonal	Stort värde. I dag saknas en sådan utbildning
Undersöka möjligheterna till samverkan med vårdkompetensrådet med mål att rådet ska inkludera strålbehandling i sitt arbete	Kan liksom överenskommelsen mellan regering och SKR ge en grund för ett bestående fokus på strålbehandlingens och cancervårdens behov
Stöd förslag på aktiviteter från respektive yrkesgrupp: onkologer, sjuksköterskor och sjukhusfysiker	Professionella sammanslutningar har goda förutsättningar att identifiera behov och brister
Tillsammans med onkologichefsrådet genomföra Post ESTRO-möte i juni 2022.	En modell för kompetensutveckling och nätverksstärkande som prövats under flera år i svensk cancervård.

5.2 Akademisk kompetensförsörjning

En utveckling mot projektets mål för en säkerställd akademisk kompetensförsörjning är en komponent inom nästan alla aktiviteter i projektet. Därför redovisas endast två specifika delar under denna rubrik, forskningsfinansiering och infrastruktur för klinisk forskning.

5.2.1 Forskningsfinansiering

Aktivitet	Bedömning
Arbeta tillsammans med Cancerfonden, Barncancerfonden och andra forskningsfinansiärer	Säkerställa ytterligare forskningsmedel för kunskapsbildning inom svensk strålbehandling

5.2.2 Infrastruktur för klinisk forskning

Aktivitet	Bedömning
Arbeta för att utveckla stödfunktioner för kliniska forskare inom strålbehandling, exempelvis genom att utvärdera och utveckla den modell för stöd till uppstart av kliniska studier som etablerats vid Skandionkliniken	Utbyggnad av en sådan modell har förutsättningar att öka forskningsaktiviteter och ge ett ökat antal seniora forskare
Stöd utveckling av nationella akademiska miljöer där samordning sker mellan utbildning, forskning, innovation och klinisk tjänstgöring	Kan medverka till en ökad nationell samverkan och kunna ge ett ökat antal seniora forskare
Inhämta modeller och erfarenheter från andra länder	Ger nödvändiga underlag för framtida beslut
Fortsatt dialog med universitet, institutioner och regioner/sjukhusledning	Kan leda till fler tjänster med utrymme för både kliniskt arbete och forskning

5.3 Regeringens cancersatsning 2022

Aktivitet	Bedömning
<p>I överenskommelsen i mellan regering och SKR sägs att det behövs insatser för att närmare kartlägga kompetensbehov och behov av utbildningsinsatser inom strålbehandling.</p> <p>Under rubriken "Nationellt arbete med kompetensförsörjning och forskning" får RCC i samverkan i uppdrag att genomföra en benchmarking för att klarlägga var svensk strålbehandling står i förhållande till övriga nordiska länder. Fokus ska vara tillgång till nödvändig specialistkompetens och utrustning. RCC i samverkan ska även stödja och initiera nationellt samordnade utbildningsinsatser efter behov. Detta arbete ska redovisas i september 2022.</p>	<p>RCC önskar anlita projektledaren för arbete i uppdraget.</p> <p>Givet att den benchmarking som ska göras bekräftar den bild som lagts fram i tidigare rapporter kan uppdraget leda till att strålbehandling blir föremål för flera och större åtgärder i framtiden.</p>

5.4 Samverkan med Svensk Förening för strålbehandling

Aktivitet	Bedömning
<p>En nationell förening för strålbehandling bildades vid ett nationellt strålmöte 16 september som arrangerades inom ramen för projektets arbete. Projektet avser att vara en viktig del i uppbyggnad och etablering av föreningen</p>	<ul style="list-style-type: none"> • En sådan förening kan bli en stark aktör som kan både stimulera och samla forskning och utveckling inom svensk strålbehandling • En förening ger förutsättningar för ett långsiktigt arbete mot projektets mål och arbeta för klinisk och akademisk kompetensförsörjning. • Förening kommer att arrangera återkommande vetenskapliga och professionella möten

5.5 Samverkan med patientföreträdare och andra intressenter

Aktivitet	Bedömning
<p>Fortsatt samverkan med patientföreträdare och andra intressenter</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Genom att lyfta fram patientperspektivet ges ytterligare underlag som beskriver situationen inom svensk strålbehandling och som kan bidra till beslut • Patientföreträdare liksom exempelvis industri kan bidra till genomförandet av nödvändiga beslut.

6. Appendix

6.1 Informationsmaterial

Projektet kommer att arbeta vidare för att ta fram underlag och sammanställningar som kan användas i kommunikationen med intressenter.

Nedanstående är exempel som är under utveckling.

Fem steg för att framtidssäkra svensk strålbehandling	
<p>1. Professionella föreningar tillsammans med patienter och media ska hjälpas åt att öka insikten om strålbehandlingens betydelse för dagens och morgondagens patienter.</p>	<p>1. Professionella föreningar tillsammans med patienter och media ska hjälpas åt att öka insikten om strålbehandlingens betydelse för dagens och morgondagens patienter.</p> <p>FÖRSLAG</p> <ul style="list-style-type: none"> • Projektet driver påverkansarbete • Arbeta vidare med information, kommunikationsplan, opinionsbildning • Utveckla samverkan patientföreningar och -företrädare
<p>2. Medlemmarna i multidisciplinära concerteam ska inkludera strålbehandling i alla behandlingsplaner</p>	<p>3. Forskarsamhället måste investera i forskning som kan klargöra strålbehandlingens plats i cancer vården</p> <p>FÖRSLAG:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fortsatt samverkan forskningsfinansierare som Cancerfonden, Barncancerfonden och sjukvårdsregionerna <ul style="list-style-type: none"> • Medverka till nya satsningar • Uppföljning av deras aktiviteter • Utveckla samverkan med universitet <ul style="list-style-type: none"> • Följa upp deras satsningar • Följa upp utbildningsaktiviteter och -planer
<p>4. Professionella företrädare arbetar tillsammans med beslutsfattare för att säkra tillgång till strålbehandling</p>	<p>5. Strålbehandling utgör en del av alla politiskt och administrativt beslutade cancerplaner</p> <p>FÖRSLAG</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ta fram planer för utveckling av strålbehandling <ul style="list-style-type: none"> • Kompetensförsörjningsplan • Tydliga mål • Ska förankras i sjukhusledning och regioner • SOF, SFF och SIC driver på
	<p>FÖRSLAG:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Strålbehandling del av nationella cancersatsningen 2022 • Strålbehandlingen del av alla Regionala cancerplaner (RCC)

